

Marek Dutkiewicz

Sprawozdanie z podróży historyczno-wojskowej "Maj 2001"

Piotrkowskie Zeszyty Historyczne 4, 309-311

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marek Dutkiewicz

SPRAWOZDANIE Z PODRÓŻY HISTORYCZNO-WOJSKOWEJ „MAJ 2001”

W dniach 16-20 maja 2001 r. odbyła się kolejna podróż historyczno-wojskowa, w której wzięli udział pracownicy naukowcy Wojskowego Instytutu Historycznego Akademii Obrony Narodowej, Instytutu Historii Filii Akademii Świętokrzyskiej w Piotrkowie Trybunalskim, habilitanci i doktoranci z seminariów prowadzonych przez prof. dr. hab. Czesława Grzelaka, prof. dr. hab. Henryka Stańczyka i prof. dr. hab. Józefa Smolińskiego¹. Tematem jej były działania bojowe w południowo-wschodniej Polsce w kampaniach okresu lat 1792-1831 i 1914-1945. Celem podróży było zapoznanie się z przebiegiem walk i ich konfrontacja z terenem. Poza tym zaplanowano przeprowadzenie dyskusji panelowych, uzupełnienie problemów badawczych podejmowanych w opracowaniach naukowych a także poznanie historii i zabytków ziem południowo-wschodniej Polski. Trasa podróży wiodła z Warszawy poprzez Podlasie, Brześć nad Bugiem, Polesie Lubelskie, Wyżynę Lubelską, Roztocze, Pogórze Karpackie, Kotlinę Sandomierską do Warszawy.

Wyjazd ze stolicy nastąpił po południu, w dniu 16 maja i pierwszy przystanek wyznaczony został w Kałuszynie. Przebieg bitwy o tę miejscowość, stoczonej przez 1 Dywizję Piechoty Legionów w nocy 12 września 1939 r., omówił mgr Stanisław Żerański. Zebrani odwiedzili kwaterę żołnierską na miejscowym cmentarzu i złożyli hołd poległym. Następnie uczestnicy podróży udali się na pola pod Iganiami. U stóp pomnika wzniesionego dla upamiętnienia bitwy omówiono przebieg działań jakie rozegrały się w tym miejscu, w dniu 10 kwietnia 1831 r. Dalsza trasa podróży wiodła do Białej Podlaskiej, gdzie wyznaczony był nocleg i gdzie wieczorem odbyło się ognisko i podsumowanie programu dnia. W spotkaniu uczestniczył Konsul RP w Brześciu Tomasz Klimeński wraz z małżonką oraz Wicekonsul – Andrzej Kucharczuk.

W dniu 17 maja, po przekroczeniu granicy państwowej w Terespolu, uczestnicy podróży zaproszeni zostali do Konsulatu RP w Brześciu. W trakcie spotkania Konsul RP poinformował o problemach Polonii w Brześciu, zachęcał do podejmowania badań naukowych w oparciu o miejscowe archiwa oraz zaoferował pomoc w ich prowadzeniu. Kolejnym punktem programu było zwiedzanie obiektów zabytkowej twierdzy w Brześciu nad Bugiem. Przebieg walk o twierdzę we wrześniu 1939 roku przedstawił dr Zygmunt Popiel. Zwiedzano także ekspozycję muzealną zorganizowaną w zaadaptowanych zabytkowych pomieszczeniach. Przedstawia ona dzieje

¹ Sprawozdania z kilku poprzednich podróży publikowane były na łamach „Wojskowego Przeglądu Historycznego”.

twierdzy ze szczególnym rozwinięciem działu poświęconego jej obronie w czerwcu 1941 roku.

Dzięki pomocy Konsula uczestnicy podróży zwiedzili jeden z niedostępnych dla wycieczek obiektów twierdzy – tzw. Wyspę Lotniczą (jej nazwa pochodzi prawdopodobnie od lotniczych składów zaopatrzeniowych rozmieszczonych w tej części twierdzy). Kolejnym punktem programu była wizyta i złożenie kwiatów na niedawno odrestaurowanym polskim cmentarzu wojskowym w Brześciu. W godzinach południowych uczestnicy podróży podejmowani byli obiadem przez Konsula RP.

Trzeba podkreślić, że realizacja bardzo ciekawego i bogatego programu w Brześciu, była możliwa tylko dzięki opiece i pomocy Konsula RP, który przyjmował uczestników podróży z przysłowiową staropolską, kresową, gościnnością. Po południu, po przekroczeniu granicy, ostatnim punktem programu tego dnia, było zwiedzanie bazyliki w Kodniu. Nocleg zaplanowano w motelu nad jeziorem Białym, tam też odbyło się podsumowanie dnia.

W dniu 18 maja program podróży rozpoczęła wizyta w strażnicy Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej we Włodawie. Strażnica nosi imię płk Nikodema Sulika i posiada ciekawą izbę tradycji.

W kolejny punkcie programu, w pobliskim Orchówku, nad samą granicą, przy ruinach starego mostu kolejowego, dr Wojciech Włodarkiewicz omówił bitwy nad Bugiem z wojskami sowieckimi we wrześniu 1939 r. Dalsza droga wiodła do cmentarza żołnierskiego koło Wytyczna. We wspólnej mogile złożono szczątki żołnierzy KOP, którzy w odwrotowym marszu toczyli w tym rejonie zaciekle boje. Przebieg tych zmagania przedstawił dr Jerzy Prochwicz.

Dalsza trasa podróży wiodła na południe. W trakcie przejazdu mgr Michał Trubas przedstawił organizację i działania na tym terenie w 1920 roku – 1 Armii Konnej. W Hrubieszowie, walki o tę miejscowość z Ukraińską Powstańczą Armią, przedstawił dr Antoni Nawrocki. Ostatni etap tego dnia obejmował Zamość. Uczestnicy podróży zwiedzali zabytki sakralne, zapoznali się z elementami twierdzy oraz starówką zamojską. Nocleg i podsumowanie dnia nastąpiło w Krasnobrodzie.

Kolejny dzień podróży – 19 maja – rozpoczął się od przejazdu do Tarnawatki, gdzie dr Marek Dutkiewicz omówił walki jakie rozegrały się na tym terenie w dniach od 18 do 27 września 1939 r. i znane są jako I i II bitwa tomaszowska. Kolejny etap podróży wiodł do Przemyśla. Uczestnicy zwiedzili przemyską bazylikę, starówkę, zamek. Historię twierdzy przemyskiej przedstawił dr Ireneusz Materniak. Był także przewodnikiem i oprowadził po jednym z jej fortów. Nocleg i omówienie programu dnia odbyło się w Hołobli koło Przemyśla.

Ostatni dzień podróży – 20 maja – wiodł poprzez Pogórze Dynowskie, Sandomierz, Janów Lubelski. Bitwę stoczoną we wrześniu 1939 r. pod Janowem Lubelskim przedstawił prof. Henryk Stańczyk. W godzinach popołudniowych powrócono do Warszawy kończąc podróż. Dorobek wrażeń i informacji w opiniach uczestników był olbrzymi. Przedstawianie opisów bitew w terenie pozwalało każdorazowo lepiej zrozumieć ich przebieg, ocenić trafność podejmowanych decyzji. Dyskusje jakie wywiązywały się po każdym z referatów pozwalały oceniać wydarzenia z róż-

nych punktów widzenia.

Poza referatami w trakcie podróży odbyły się panelowe dyskusje na temat

1. Przyczyny fiaska planu „Barbarossa”;
2. Obrona Brześcia nad Bugiem w 1939 r. – ocena decyzji gen. Konstantego Pli-sowskiego. Każdorazowo wypowiedało się kilku dyskutantów prezentując róż-norodne oceny, wskazując na złożoność uwarunkowań.

Instytut Historii Filii AŚ w Piotrkowie Trybunalskim, poza organizatorami, re-prezentowali: dr Marek Dutkiewicz oraz dr Paweł Olszewski.